

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060307

DOM
2019-11-27
Stockholm

Mål nr
M 11916-17

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2017-12-06 i mål nr M 743-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. Miljönämnden i Södertälje kommun, 151 89 Södertälje
2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Botkyrka kommun, 147 85 Tumba
3. AB
4. PB
5. IKS
6. JBS
7. BB
8. MC
9. UC
10. Naturskyddsföreningen i Botkyrka-Salem, HA
11. Öbacken-Bränninge Naturresevats Vänner, NH

Motparter

1. Svevia AB, 556768-9848, Box 4018, 171 04 Solna
- Ombud: ABEP WSP Environmental Sverige, 402 51 Göteborg
2. Länsstyrelsen i Stockholms län, Box 22067, 104 22 Stockholm

SAKEN

Tillstånd till täkt- och återvinningsverksamhet inom fastigheterna XXX i Södertälje kommun och XXY i Botkyrka kommun

Dok.Id 1461391

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00–16:30
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

REMISSMYNDIGHETER

1. Trafikverket, 172 90 Sundbyberg
2. Sveriges geologiska undersökning (SGU), Box 670, 751 28 Uppsala
3. Naturhistoriska riksmuseet, Box 50007, 104 05 Stockholm

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom upphäver Mark- och miljööverdomstolen Länsstyrelsen i Stockholms län, miljöprövningsdelegationen, beslut den 29 december 2016, beteckning 5511-30676-2013, 0181-40-070, och avslår Svevia AB:s ansökan om tillstånd.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljönämnden i Södertälje kommun, Miljö- och hälsoskyddsämnden i Botkyrka kommun, AB, PB, IKS, JBS, BB, MC, UC och Naturskyddsföreningen i Botkyrka-Salem har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva Länsstyrelsen i Stockholms läns, miljöprövningsdelegationens beslut och avslå Svevia AB:s ansökan om tillstånd till täkt- och återvinningsverksamhet.

AB och **PB** har vidare, i andra hand, yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra tillståndsbeslutet

- så att en helt ny väg skapas för in- och uttransporter mellan Snäckstavik och den planerade täkten samt
- så att den planerade bullervallen mot Öbacken-Bränninge naturreservat förlängs söderut och görs högre.

MC och **UC** har vidare, i andra hand, yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska

- förelägga Svevia att inkomma med en utredning om behovet av täktmaterial och om alternativa möjligheter att tillgodose behovet av massor,
- förelägga Svevia att inkomma med kompletterande utredning avseende dels grundvattenpåverkan och dels risken för ras i Kungsdalen samt
- begränsa den tillåtna bullernivån i Kungsdalen och i närliggande ”tysta” område i Botkyrka kommun, så att den ekvivalenta ljudnivån inte överstiger 40 dB på vardagar mellan kl. 06.00–18.00, 35 dB på vardagar mellan kl. 18.00–06.00 och på lördagar, söndagar och helgdagar samt så att ljudnivåer överstigande $L_{Fmax} > 50$ dBA (maximal ljudnivå) inte ska få förekomma nattetid mellan kl. 22.00–06.00.

Öbacken-Bränninge Naturreservats Vänner har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska föreskriva villkor om tillåtna bullernivåer i Öbacken-Bränninge naturreservat.

Svevia AB har, med hänsyn till förekomst av havsörn, åtagit sig att dela upp brytningen av täktområdet i två etapper enligt en ingiven exploateringsplan. Svevia har även åtagit sig att inte sätta igång täktverksamheten inom 1 000 meter från boet för det fall täktverksamheten planeras att påbörjas under perioden den 1 februari – 15 juli.

Svevia har i övrigt motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras. I andra hand har bolaget accepterat en ändring av villkor 8 så att det får följande lydelse:

” 8. Buller till följd av verksamheten ska begränsas på så sätt att det inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå vid bostäder än;

50 dBA	dagtid måndag-fredag	kl. 06.00–18.00
45 dBA	lör-, sön- och helgdag	kl. 06.00–18.00
45 dBA	kväll	kl. 18.00–22.00
40 dBA	natt	kl. 22.00–06.00

Arbetsmoment som kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dBA får inte utföras nattetid (kl. 22.00–06.00).

De angivna riktvärdena ska kontrolleras genom immisionsmätningar och/eller närfältsmätningar och beräkningar. Ekvivalentvärdena ska beräknas för de tider då verksamheten pågår. Den första kontrollen ska ske inom 3 månader från det att tillståndet tagits i anspråk och brytning påbörjats. Kontroll ska därefter ske minst en gång per år eller så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer eller på begäran av tillsynsmyndigheten. Kontrollerna ska om möjligt utföras med all verksamhet igång vid anläggningen.

Samt att buller till följd av verksamheten ska begränsas på så sätt att det inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå vid naturreservatet Öbacken-Bränninge än;

40 dBA	dagtid måndag-fredag	kl. 06.00–18.00
35 dBA	lör-, sön- och helgdag	kl. 06.00–18.00
35 dBA	kväll	kl. 18.00–22.00
35 dBA	natt	kl. 22.00–06.00

Arbetsmoment som kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 50 dBA får inte utföras nattetid (kl. 22-06.00).

De angivna riktvärdena ska kontrolleras genom immisionsmätningar och/eller närfältsmätningar och beräkningar vid en, i samråd med tillsynsmyndigheten, utsedd referenspunkt inom naturreservatet. Ekvivalentvärdena ska beräknas för de tider då verksamheten pågår. Den första referensmätningen ska ske inom 3 månader från det att tillståndet tagits i anspråk och brytning påbörjats. Kontroll ska därefter ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer eller på begäran av tillsynsmyndigheten. Kontrollerna ska om möjligt utföras med all verksamhet igång vid anläggningen.”

Länsstyrelsen i Stockholms län har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljönämnden i Södertälje kommun har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg:

Bullerstörningarna i Öbacken-Bränninge naturreservat riskerar att inverka negativt på områdets natur- och upplevelsevärden. Naturreservatet bör uppfattas som ett sådant friluftsområde där bullerstörningar ska minimeras enligt Naturvårdsverkets vägledning om buller.

Miljönämnden bedömer att omgivande skog mycket väl kan utgöra födosöksområde för havsörn då studier visar att artens diet i skärgårdsnära miljöer utgörs av fåglar till 65 procent, av fisk till 27 procent och av däggdjur till 7 procent. Födoarterna kan förekomma i skogsmark. Det finns även studier som visar att födosök i skogspartier och våtmarker är vanligt förekommande i skärgårdsnära revir. Utan vidare studier kan området inte uteslutas som födosöksområde.

Det skyddsavstånd om 400 meter som Svevia föreslagit är otillräckligt med hänsyn till vad Naturhistoriska riksmuseet angett om artens störningskänslighet. Den etappvisa brytning som Svevia har föreslagit är därmed inte godtagbar. Det finns inte heller några arts specifika studier som visar att havsörn har preferens för artificiella bon jämfört med naturliga.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Botkyrka kommun har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg:

Svevia har inte i tillräckligt stor utsträckning redovisat behovet av en bergtäkt. Materielbehovet i regionen behöver prövas utifrån avfallshierarkin och hushållningsprincipen med tanke på mängden överskottsmaterial som uppkommer

genom pågående och kommande infrastrukturprojekt. Med hänsyn till mängden tillgängligt tunnelberg i regionen räcker det inte att endast hänvisa till befintliga täkter. För att kunna bedöma behovet av ballast i södra Stockholm krävs att Svevia anger vilken typ av produkter bolaget avser att framställa och i hur stora mängder. En långsiktigt god hushållning vid lokaliseringsbedömningen bör även beakta möjligheten att använda brytområdet efter att täkten har avslutats. En ny bergtäkt bör lokaliseras i, eller i anslutning till, kommande exploateringsområden för att minska ianspråktagandet av orörd natur.

Verksamhetens kväveutsläpp riskerar att negativt påverka miljö kvalitetsnormerna för Kaggfjärden och ett pågående naturvårdsprojekt i Snäckstaviksdalen. I miljökonsekvensbeskrivningen anges inte vilken inverkan verksamheten kommer att få på Snäckstaviksbackens djurliv eller det pågående projektet att återskapa Kyrksjön. Miljökonsekvensbeskrivningen är därför ofullständig.

Det är olämpligt att använda ett skyddsavstånd om 400 meter när Naturhistoriska riksmuseet anger det som ett ovanligt kort avstånd mellan bergtäkt och en aktiv boplats för havsörn. Lokala förhållanden måste beaktas vid bedömning av skyddsavstånd. Ett betydligt större skyddsavstånd krävs rimligen om havsörnen ska fortsätta att häcka i området som sannolikt är ett av ytterst få lämpliga häckningsplatser i Botkyrka kommun.

AB, PB, IKS och **JBS** har anfört i huvudsak följande: Tillräcklig hänsyn har inte tagits till rödlistade arter inom det planerade täktområdet eller hur täkten kommer att inverka på det närliggande friluftsområdet. Det saknas utredning om alternativa lokaliseringar av täkten samt möjligheten att tillgodose behovet av material genom att använda berg som skapas under arbetet med Förbifart Stockholm. Det är inte möjligt att specificera minsta möjliga avstånd mellan havsörnars boplatser och den planerade bergtäkten.

MC och **UC** har anfört detsamma som i mark- och miljööverdomstolen med i huvudsak följande tillägg:

Ljudnivån 50 dB i det tysta området i Botkyrka kommun kommer att överstiga gällande riktvärde för sådana områden som är 40 dB. Även ljudnivåerna i Kungsdalen kommer att bli för höga med hänsyn till att området redan idag är bullerutsatt från E4:an och förbipasserande sjötrafik, något som Svevias bullerutredning inte verkar beakta. De tillåtna maximala ljudnivåerna i Kungsdalen ligger långt över vad människor och djur ska behöva tolerera. Svevias utredningar är otillräckliga såvitt avser risken för ras och påverkan på brunnar i Kungsdalen samt verksamhetens inverkan på fornlämningar. Svevias påstående om lämpligheten av bergmaterialet för betongproduktion står i motsats till SGU:s yttrande. Att örnar kan ha boplatser nära störningskällor är inte samma sak som att de också accepterar samma störning, särskilt på platser där störningarna är få.

BB och **Öbacken-Bränninge Naturresevats Vänner** har i allt väsentligt anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen.

Naturskyddsföreningen Botkyrka–Salem har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg: Svevia har gjort en otillräcklig utredning och redovisning av alternativa lokaliseringar av täkten. Någon ny bergtäkt behövs inte söder om Stockholm med hänsyn till de stora mängder sprängsten som skapas genom arbetet med Förbifart Stockholm. Föreningen instämmer vidare i många av de synpunkter som kommunerna framfört rörande skyddsavstånd till boplatser för havsörn m.m. Det är inte ett lämpligt tillvägagångssätt att eventuell frånvaro av den skyddsvärda arten under en treårsperiod skall innebära att täktverksamheten får återupptas.

Svevia har anfört i huvudsak följande:

Behovet av bergtäkten och den valda lokaliseringen

Nya täkter etableras i första hand i närheten av tätorter för att minimera transportkostnader och transportsträckor. När avståndet från täkt till marknad överstiger två mil

börjar kostnaden för transporter närma sig materialkostnaden. Transportvägarna måste dessutom vara av god kvalitet för att kunna bära tunga transporter. Den planerade bergtäktens försörjningsområde innefattar Södertälje, Salem, Tumba och södra Stockholm i höjd med Huddinge. Det är endast en mindre del av arbetet med Förbifart Stockholm som ligger inom avsättningsområdet för täkten. En stor del av materialet från arbetet med Förbifart Stockholm är redan öronmärkt för byggnationen av E4:an. Svevias planerade bergtäkt är mer långsiktig och avser även en annan sorts material.

Det finns endast två täkter inom avsättningsområdet för den planerade bergtäkten som kan konkurrera med denna såvitt avser materialkvaliteten. Berg som loss görs vid tunneldrivning kan däremot ha en varierande kvalitet och materialets egenskaper försämras dessutom på grund av den metod som används för loss göring av tunnelberg. Materialets kvalitet kontrolleras dessutom inte på samma sätt som material från en bergtäkt. Dessa faktorer medför att tunnelberg inte är lämpligt att använda för asfalt- och betongproduktion avsedd för vägar och bostäder.

Enligt uppgifter från SGU kommer behovet av ballastmaterial i framtiden att vara 20–25 procent större än genomsnittet för åren 2000–2015. Stockholmsregionen söder om Mälaren präglas bl.a. av ett stort behov av material i kombination med liten tillgång på mark lämplig för täktverksamhet där kvaliteten på berget samtidigt är god. Den valda lokaliseringen har bra bergkvalitet och de motstående intressena är få. Dessutom är förutsättningarna för transporter goda. Att hitta en motsvarande lokalisering torde vara mycket svårt. I södra Stockholm och Södertälje planeras i dag flera större infrastruktur- och byggprojekt och materialet från den planerade täkten är mycket lämpligt för dessa. Svevia avser även att i täkten ta emot och återvinna berg och schaktmassor, en verksamhet som det råder brist på i Stockholmsområdet.

Buller

Svevia har tagit fram en plan på hur buller i Öbacken-Bränninge naturreservat kan reduceras. Bolaget åtar sig att säkerställa att de värden som anges i Naturvårdsverkets rapport 6538 kan innehållas.

Kväveutsläpp till Kaggfjärden

Fritt kväve beräknas endast uppkomma genom hanteringsspill och genom rester av sprängmedel som inte detonerat. Ett rimligt antagande är att mängden sådant material uppgår till högst 0,5–1 procent av den totala sprängämnesförbrukningen. Då det behövs ungefär 79 ton sprängmedel för att lossöra 300 000 ton berg kan det antas uppkomma mellan 395–790 kg sprängmedelsrester. Av detta material utgör ungefär 28 procent kväve, vilket medför utsläpp på mellan 110–221 kg per år vid normal årsproduktion och 220–442 kg per år vid maximalt tillåten årsproduktion. Den större delen av detta material sitter fast på det lossgjorda berget och transporteras därmed ut från tälkten. Vatten från tälkten leds till en sedimentationsdamm där bland annat kvävevärdena kontrolleras. Om dammen skulle visa sig inte fungera på ett tillfredsställande sätt kan åtgärder vidtas för att reducera mängden kväve. Vattnet som släpps ut från dammen kommer att transporteras genom ett 4,4 km långt dike innan det når recipienten. På vägen genom diket kommer kväveresterna att dels fastläggas i vegetationen, dels omvandlas till kvävgas. Det slutliga utsläppet till recipienten kommer därför att vara minimalt.

Förekomst av havsörn

Efter utredning har det konstaterats att ett havsörnspar har påbörjat häckning i ett bo nära verksamhetsområdet. I det andra boet som Naturhistoriska riksmuseet redogjort för har ingen aktivitet observerats. Bedömningen har gjorts att det kan röra sig om två revir. Födosöksbeteende har inte studerats men det är osannolikt att tälktområdet skulle utgöra ett sådant.

Ett rimligt skyddsavstånd mellan en aktiv bergtälkt och en boplats för havsörn kan antas vara ungefär 400 meter. En kontinuerlig aktivitet i tälkten är inte alltid störande för havsörn. Det är viktigt att tillfällig mänsklig aktivitet nära boplatsen undviks under den känsliga delen av häckningsperioden. Innan brytning eller annan aktivitet sker närmare boet än 400 meter bör det säkerställas att örnarna föredrar andra boplatser i området och att boet förslagsvis inte använts under en period om tre år.

Svevia vidhåller att verksamhetsområdet ska ha den utformning som framgår av ansökan men föreslår att brytningen av bergtäkten påbörjas i den del av verksamhetsområdet som är belägen längst ifrån den aktuella boplatsen. Brytning av täktmaterialet i den delen av täkten kan ske under sex till åtta år innan brytområdet når närmare boet än 400 meter. Svevia åtar sig att inte påbörja brytning närmare boet än 400 meter innan det kan konstateras att häckning inte har skett på platsen under tre år.

Svevia kommer att placera ut boplattformar i lämpliga områden för att främja havsörn. Detta tillsammans med de planerade skyddsåtgärderna medför att täktverksamheten inte bedöms medföra påverkan på artens bevarandestatus och dispens krävs därmed inte från artskyddsbestämmelserna.

Länsstyrelsen i Stockholms län har anfört i huvudsak följande:

Länsstyrelsen gör inte någon annan bedömning än miljöprövningsdelegationen avseende den planerade verksamhetens miljöpåverkan. Skälig hänsyn till omgivande oexploaterade skogsområden, naturreservat och tysta områden har tagits i tillståndsbeslutet, bl.a. genom meddelade villkor om begränsningar av arbetstider och ekvivalenta ljudnivåer samt ställningstagande om en markant minskning av verksamhets- och brytningsområdets storlek.

De åtgärder som bolaget föreslagit och åtagit sig för att begränsa risken för störningar vid örnarnas boplatser bedöms vara skäliga som försiktighetsmått i detta fall. Örnarna skulle sannolikt behöva mer insynsskyddade boplatser än nuvarande tallar på hyggen relativt långt från födosöksområdena, varför åtagandet att placera ut boplattformar i lämpliga områden bedöms vara en angelägen åtgärd. Detta förutsätter dock att utplaceringen sker på ett kompetent sätt med erfarenhet från liknande utplaceringar.

UTREDNINGEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Svevia har gett in en kompletterande utredning för beräkning av bullernivåer i Öbacken-Bränninge naturreservat samt en havsörnsutredning.

Mark- och miljööverdomstolen har inhämtat yttranden från Trafikverket, Sveriges geologiska undersökning och Naturhistoriska riksmuseet.

Trafikverket har anfört i huvudsak följande: Trafikverket yttrar sig främst i egenskap av ansvarig myndighet för långsiktig planering av transportsystem och som väghållare för statliga vägar samt som ägare av järnvägsinfrastruktur. Trafikverket har ingen anledning att ifrågasätta de utredningar som Svevia har tagit fram beträffande täktmaterialens kvalitet och tekniska egenskaper. Trafikverket ställer sig även bakom vad Svevia har anfört om möjligheten att ersätta bergmaterial från täkt med entreprenadberg. Någon konkurrens mellan dessa två material finns inte. Då det planeras ett antal större infrastrukturprojekt i södra Stockholm kommer det även fortsättningsvis att finnas en efterfrågan på bergkross för uppbyggnad av väg- och bankroppar.

Sveriges geologiska undersökning har anfört i huvudsak följande:

All lokalisering av täktverksamheter avgörs främst av förhållandet till avsättningsorten. Den planerade lokaliseringen förefaller vara lämplig då det tidigare har saknats en täktetablering i denna del av Stockholm. Behoven av bergmaterial förväntas öka i takt med befolkningstillväxt och ett ökat byggande. Den genomsnittliga kvarvarande tillståndstiden för täkter i Stockholmsområdet är cirka 20 år. Det finns risker, särskilt i tätortsregionerna, att de tillståndsgivna mängderna är allt för tidsbegränsade för att kunna bemöta den lokala och regionala efterfrågan på material. SGU anser att en tillståndsgiven tid för den planerade täkten fram till 2041 är rimligt.

De flesta intilliggande bergtäkter är inte certifierade för betong och alla är inte heller certifierade för asfalt. Det är inte orimligt att anta att det i framtiden kommer att finnas en stor brist på lokal produktion av både slitlager och betongballast i Stockholmsregionen.

Det är delvis möjligt att ersätta råmaterialet från en ordinarie bergtäkt med entreprenadberg, men det finns flera skillnader i hur materialet utvinns i de olika processerna. Den högre sprängkraften som förekommer vid tunneldrivning medför att

det utvunna materialets hållfasthet blir något lägre. Det passar därmed inte att användas för ändamål som asfalt- och betongballast. I vissa fall kan valet av sprängteknik försämra materialets egenskaper så pass mycket att det inte fullt ut går att använda till obundna lager som bär- och förstärkningslager.

Naturhistoriska riksmuseet har anfört i huvudsak följande:

Naturhistoriska riksmuseet genomför på uppdrag av Naturvårdsverket en inventering och övervakning av havsörnsbeståndet i Sverige. Museets personal har utfört inventeringar i det berörda området hösten 2018 och har då kunnat konstatera att det finns två boplatser för havsörn i närheten av den planerade bergtäkten som riskerar att påverkas av verksamheten. Vid inventeringstillfället fanns det ett havsörnspar på plats i boområdet. Ett av bona var under påbyggnad och örnarna verkade förbereda detta inför häckning 2019. Det råder inga tvivel om att boplatserna är aktiva och att det finns ett havörnspar som håller reviret.

Det är sedan 2001–2002 känt för museet att det finns ett havsörnsrevir vid Hallsfjärden. Det är däremot oklart om det i dagsläget är fråga om ett eller två revir. De två bon som finns närmast den planerade täktverksamheten tillhör med säkerhet ett och samma havsörnspar. Dessa två bon har inte varit kända för museet förrän i november 2018. Museet kan därför inte redovisa någon historik avseende exempelvis häckningsförsök.

Havsörn är störningskänslig och väljer i regel en boplatz så långt från mänsklig bebyggelse och verksamhet som de lokala förutsättningarna medger. Det går inte, baserat på museets erfarenheter, att specificera ett minsta möjliga avstånd för samexistens utan det beror helt på omfattningen av mänsklig verksamhet i kombination med insynsskydd vid boplatzen. Det råder dessutom mycket stor individuell variation i havsörnars tolerans till olika störningsmoment.

Museet har i dagsläget ingen kunskap om det aktuella havsörnsparets födosöksområden. Hallsfjärden är smal med bitvis branta stränder. Grunda, näringsrika vikar

med hög tillgång på fågel och fisk är ovanliga. Det kan därför antas att havsörnsparret har ett ganska utbredd födosöksområde.

I ett större geografiskt perspektiv kan museet tillägga att havsörn har ökat markant under de senaste decennierna tack vare riktade stödåtgärder och förbud mot vissa miljögifter. I hela landet fanns 2018 mellan 800 och 900 kända par (NRM, opublicerade data). Stockholms län hade 2018 cirka 140 besatta revir. I kustområdet norr om Trosa (dvs. Mörkö med omnejd) samt vid inloppet till Södertälje fanns elva besatta revir 2018.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Målet har i Mark- och miljööverdomstolen kompletterats med utredning som visar att det finns två boplatser för havsörn i närheten av den planerade täkten, att ett av dessa bon vid en inventering i november 2018 var under påbyggnad och att det fanns ett havsörnspar på plats i boområdet. Mark- och miljööverdomstolen prövar först frågan om den sökta verksamheten kan tillåtas med hänsyn till bestämmelserna om artskydd.

Mark- och miljööverdomstolen har i flera mål (se bl.a. MÖD 2013:13, MÖD 2014:47 och MÖD 2014:48) uttalat att bestämmelserna i artskyddsförordningen (2007:845) ska ses som en precisering av de förpliktelser som följer av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken när det gäller skydd av arter. En del av prövningen blir då att, med tillämpning av relevanta fridlysningsbestämmelser i artskyddsförordningen, bedöma hur de skyddade arterna påverkas av den planerade verksamheten. Genom att föreskriva villkor om försiktighetsmått och skyddsåtgärder kan prövningen leda fram till att verksamheten inte kommer i konflikt med fridlysningsbestämmelserna.

Enligt 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen är det förbjudet att skada eller förstöra bl.a. vilda fåglars fortplantningsområden eller viloplats. Med hänsyn till vad som är känt om havsörnens generella störningskänslighet, måste utgångspunkten vara att en bergtäkt i direkt närhet av en boplatz innebär en risk för att djurens fortplantningsområde eller viloplats skadas eller förstörs.

Eftersom driften av bergtäkten utgör en otillåten påverkan på havsörnarnas boplats blir frågan närmast om de försiktighetsmått som Svevia har föreslagit är tillräckliga för att begränsa denna påverkan i sådan utsträckning att åtgärden inte längre strider mot förbudet.

Svevia har vidhållit att verksamhetsområdet ska ha den utformning som framgår av ansökan men har föreslagit bl.a. att brytningen av bergtäkten ska påbörjas i den del av verksamhetsområdet som är belägen längst ifrån den aktuella boplatsen. Enligt Svevia kan brytning av täktmaterialet i den delen av täkten ske under sex till åtta år innan brytområdet når närmare boet än 400 meter. Svevia har vidare åtagit sig att inte påbörja brytning närmare boet än 400 meter innan det kan konstateras att häckning inte har skett på platsen under tre år.

Av Naturhistoriska riksmuseets yttrande framgår att det generellt sett inte är möjligt att ange ett minsta avstånd för samexistens mellan havsörn och mänsklig verksamhet och att det därtill råder mycket stor individuell variation i havsörnars tolerans till olika störningsmoment. Mark- och miljööverdomstolen gör därför bedömningen att den utredning som Svevia presenterat inte med tillräcklig säkerhet ger stöd för antagandet att ett skyddsavstånd på 400 meter är tillräckligt för att förhindra en otillåten påverkan på havsörnarnas boplats. Det finns vidare inte någon möjlighet att villkora tillståndet för täktverksamheten på ett sådant sätt att det säkerställs att verksamheten i framtiden, vid brytning av den del av bergtäkten som ligger närmast boplatsen, inte kommer i konflikt med artskyddsbestämmelserna.

Mark- och miljööverdomstolen finner således att lokaliseringen av verksamheten inte kan anses lämplig med hänsyn till bestämmelserna om artskydd. Vid denna bedömning saknas skäl att pröva om övriga förutsättningar för det sökta tillståndet är uppfyllda. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom ska miljöprövningsdelegationens beslut om tillstånd till täkt- och återvinningsverksamhet inom fastigheterna XXX i Södertälje kommun och XXY i Botkyrka kommun upphävas och Sveglias ansökan ska avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg och Ingrid Åhman, referent, tekniska rådet Mikael Schultz samt tf. hovrättsassessorn Liisa Seim Sehr.

Föredragande har varit Harry Hodzic.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-12-06
meddelad i
Nacka strand

Mål nr M 743-17

KLAGANDE

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
17. Grödingerådet
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.
- 23.
- 24.
- 25.
- 26.
- 27.
- 28.
29. Miljönämnden i Södertälje kommun, 151 89 Södertälje
30. Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Botkyrka kommun, 147 85 Tumba
- 31.
- 32.
33. Naturskyddsföreningen i Botkyrka-Salem

34. Naturskyddsföreningen Södertälje – Nykvarn

- 35.
- 36.
- 37.
- 38.

Dok.Id 505581

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 30 E-post: mmd.nacka.avdelning3@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:00–16:30

- 39.
- 40.
- 41.
- 42.
- 43.
- 44.
- 45.
- 46.
- 47.
- 48.
- 49.
50. Öbacken-Bränninge Naturreservats Vänner

- 51.
- 52.
- 53.
- 54.
- 55.

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Stockholms län, Box 22067, 104 22 Stockholm
2. Svevia AB, Box 4018, 171 04 Solna

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms län, Miljöprövningsdelegationens beslut 2016-12-29 i ärende nr 5511-30676-2013, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till täkt- och återvinningsverksamhet inom fastigheten XXX i Södertälje kommun och XXY i Botkyrka kommun

---

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar överklagandena från EL, PM, JM, AS, RS och Grödingrådet.
  2. Mark- och miljödomstolen avvisar GH, TW och Aplicia AB:s yrkanden om ersättning.
  3. Mark- och miljödomstolen avslår ACE och JE begäran om syn.
  4. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena i övrigt.
-

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Stockholms län meddelade den 29 december 2016 Svevia AB tillstånd enligt miljöbalken att till och med den 31 december 2041 bedriva täkt av berg inom fastigheterna XXX i Södertälje kommun och XXY i Botkyrka kommun. Det meddelade tillståndet omfattar uttag av högst 10 miljoner ton berg. Därutöver omfattar tillståndet anläggning för sortering och krossning av berg, tillverkning av maximalt 150 000 ton asfalt per år, återvinning av 50 000 ton av annat avfall än farligt avfall (entreprenadberg, sand, jord etc.) per år genom mekanisk bearbetning, återvinning av maximalt 25 000 ton annat avfall än farligt avfall (betong, tegel, riv- och fräsasfalt) per år, användning av avfall för anläggningsändamål med högst 20 000 ton rena schaktmassor per år avsedda för efterbehandling, mellanlagring av 30 000 ton av annat avfall än farligt avfall avsett för byggnads- eller anläggningsändamål samt tillverkning av jord.

YRKANDEN M.M.

MC, UC, ACE, JE, LF, MF, LG, LGB, BJ, EGJ, KK, RK, AL, GL, NL, BM, MR, OR, AR, HS, GS, SS, NS, RT, UT, DSÖ, EL, PM, JM och AS har, som de får förstås, yrkat att tillstånd inte ska ges och i andra hand att konsekvenserna och behovet av täktverksamhet samt alternativa placeringar för verksamheten ska utredas vidare.

Till stöd för sin talan har de sammanfattningsvis anfört följande. Länsstyrelsens har inte beaktat de uppgifter som framförts av remissinstanserna eller något yttrande över alla negativa konsekvenser vid denna etablering. Verksamheten kommer påverka grundvattennivåerna för de brunnar som finns i Kungsdalen och den utredning som finns avseende påverkan är bristfällig. Vattenförbrukningen kommer

att bli avsevärt större än vad som nämns i ansökan, exempelvis kommer det att gå åt omfattande mängder till vattenbegjutning av damm till alla transporter och till krossproduktionen. Tysta gröna områden kommer gå förlorade. Remissinstanserna har inte getts tillfälle att yttra sig över det planerade asfaltsverket. Förekomsten av asfaltsverk kan ha kommit till utan att remissinstanserna blivit informerade. Föroreningar i form av luftutsläpp, avfallshantering och rengöring av utrustning från asfaltsverket är inte tillräckligt utredda. Transporterna till och från tälkten kommer leda till ökad risk för olyckor på vägen till och från Kungsdalen. Plan för hur området ska återställas saknas. Det finns fornlämningar i anslutning till verksamhetsområdet och oidentifierade lämningar kan finnas inom området.

ACE och JE har utöver detta, som mark- och miljödomstolen har uppfattat det, begärt att mark- och miljödomstolen ska hålla syn, och anfört att tälkten kommer påverka djur- och växtlivet i området negativt, leda till luftföroreningar samt sänka värdet på deras fastighet. De anser att mark- och miljödomstolen skulle förstå dessa konsekvenser om besök skedde på något av de dagbrott som finns idag.

PA, KJ, MJ, PAM, HS och KS har i första hand yrkat att tillstånd inte ska ges. I

andra hand har de yrkat att bullernivåerna för Öbacken-Bränninge naturreservat inte ska få överstiga 40 dB dagtid kl. 07–18 och 35 dB kvälls- och nattetid. Vid bostäder ska bullernivåerna inte överstiga 50 dB dagtid kl. 07–18 och 40 dB nattetid kl 22–07, att bullermätning ska ske vid de mest gynsamma ljudförhållanden för buller och att sådana bullermätningar görs varje år med olika vindförhållanden vid Pershagens strand och Öbacken-Bränninge naturreservats strand av en oberoende part.

Till stöd för sin talan har de sammanfattningsvis anfört följande. Det saknas behov av anläggningen eftersom regionens behov av bergmassor kan tillgodoses från annat håll. Området där tälkten ska placeras har stora rekreations-, natur- och kulturvärden enligt Stockholms regionala utvecklingsplan. Tälkten kommer även ligga nära

Bränningeområdet inklusive Öbacken-Bränninge naturreservat. Enligt regional utvecklingsplan för Stockholm 2010 (RUF5) är området planerat som ljusgrön, vilket innebär område med stora samlade rekreations, natur- och kulturmiljövärden. Dessutom går en regional vandringsled som har regional betydelse i närheten av området. Hela Bränninge-området inklusive naturreservatet är utpekade som en "grön kil" i Södertälje kommuns översiktsplan – ett tätortsnära ostört stycke natur- och kulturlandskap som är värdefullt för såväl djur och natur som för friluftsliv. I kommande utvecklingsplan RUF5 2050 höjs områdets status när delar av Bränningeområdet inklusive Öbacken-Bränninge naturreservat utmärks som "Grön värdekärna". En täktverksamhet i Hall går emot befintlig och kommande översiktsplan för Stockholm och Södertälje. Öbacken-Bränninge är ett livsviktigt natur- och rekreationsområde för rörligt friluftsliv. Det har stora naturvärden och säregna botaniska kvaliteter samt utnyttjas i undervisning. Området kommer påverkas negativt av buller från den planerade täkten. Eftersom området har status som en "grön kil" är de riktvärdena för buller som kan tillåtas i området enligt Naturvårdsverkets riktlinjer lägre än de bullernivåer som beslutats om. Även bostadsområdet Pershagen kommer påverkas negativt av buller från verksamheten. Vid beräkning av vilken påverkan buller från täkten kommer att ha på Pershagen måste hänsyn även tas till den sammantagna effekten från befintliga bullerkällor. Platsen för den planerade täkten är inte lämplig med hänsyn till att ändamålet för en verksamhet inte kommer kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Aplicia AB har yrkat att tillstånd inte ska ges och i andra hand att bolaget ska kompensera fastighetsägarna i Kungsdalen med en engångssumma om 500 000 kr per fastighet. Till stöd för sin talan har Aplicia AB anfört att bergtäkten kommer förstöra marken och naturen i området samt sänka värdet på fastigheterna runt täkten.

GA har yrkat att tillstånd inte ska ges. Till stöd för sin talan har han anfört att verksamheten kommer påverka både miljön, närboende och andra som vistas i området negativt genom buller, luftföroreningar och förstörd natur.

AB och PB har yrkat att tillstånd inte ska ges. Till stöd för sin talan har de anfört i huvudsak följande. Deras fastighet i Kungsdalen, som ligger ca en kilometer från bergtäkten, kommer drabbas av buller och luftföroreningar från täkten.

Kungsdalen med omnejd är idag ett tyst och orört naturområde med ett rikt djurliv och här finns många vandringsleder. SGU skriver att det inte är uppenbart att allmänna eller enskilda intressen inte skadas av den sökta verksamheten eftersom informationen om närliggande brunnar inte är komplett och påverkansområdets utbredning inte är känd. Därför bör en brunnsinventering göras i området. Den ökade trafiken på tillfartsvägen till täkten kommer påverka området negativt. Täkten riskerar att påverka grundvattnet i deras brunnar. Värdet på deras fastighet kommer att sjunka.

JBS och IKS har, som de får förstås, yrkat att tillstånd inte ska ges och i andra hand att konsekvenserna av täktverksamhet ska utredas vidare. Till stöd för sin talan har de anfört i huvudsak följande. Verksamheten vid täkten riskerar att försämra säkerheten vid det intilliggande ställverket. Verksamheten kommer påverka naturen i området och närboende negativt. För att minska bullernivån i Kungsdalen behöver en bullervall uppföras. Artskyddet har inte beaktats och verksamhetens påverkan på skyddade arter behöver utredas.

BB har yrkat att tillstånd inte ska ges. Till stöd för sin talan har hon anfört i huvudsak följande. Miljökonsekvensbeskrivningen är otillräcklig. Transporterna till och från täkten längs skogsvägen kommer påverka boende i närheten negativt. Antalet transporter kommer vara betydligt högre än vad som redovisats av bolaget. Såväl permanentboenden och fritidsboenden gränsar direkt till vägen. Även trafiksäkerheten på vägen kommer att påverkas negativt av den ökade trafiken. Det avtal som ingåtts mellan samfällighetsföreningen och bolaget om nyttjande av vägen garanterar inte att någon ombyggnad av vägen kommer ske för att den ska kunna klara den tunga trafiken. Miljöprövningsdelegationen har inte informerat allmänheten om hur samrådsprocessen går till vilket rekommenderas. Miljöprövningsdelegationen har heller inte hållit något offentligt sammanträde.

GH och TW har yrkat att tillstånd inte ska ges och i andra hand att ersättning motsvarande halva taxeringsvärdet för fastigheterna i Kungsdalen ska betalas av bolaget. Till stöd för sin talan har han anfört i huvudsak följande.

Miljökonsekvensbeskrivningen är otillräcklig avseende täktens påverkan på grundvattnet. Inte heller har hänsyn tagits till den unika natur som kommer att förstöras. Transporterna till och från täkten längs tillfartsvägen kommer påverka boende i närheten negativt. Denna tillfartsväg utgör enda tillfartsvägen för de 60-tal fastigheter som finns inom Kungsdalens stugområde. Antalet transporter kommer vara betydligt högre än vad som redovisats av bolaget. Vägen saknar kapacitet för trafiken och räddningstjänsten kommer på grund av detta inte kunna ta sig fram till boende i Kungsdalen i tid. Värdet på fastigheterna i Kungsdalen kommer minska.

Miljönämnden i Södertälje kommun har yrkat att tillstånd inte ska ges. Till stöd för sin talan har nämnden anfört följande. Lokaliseringen inte är förenlig med en ur miljö- och naturvårdsynpunkt långsiktigt hållbar utveckling för kommunerna i denna del av regionen. Etablering av bergtäktverksamhet bör inriktas till områden som redan är påverkade av infrastruktursatsningar och industriell verksamhet. Miljönämnden anser inte att länsstyrelsen tillräckligt beaktat att området hör till de få områdena i kommunerna som fortfarande är att betrakta som orörda och tysta och av stor betydelse för kommande bostadsutveckling i regionen. Bergtäktverksamhet med olika typer av bulleralstring kommer att påverka Öbacken-Bränninge naturreservat, Solängens koloniområde väster om etableringsområdet och delvis bostäder i Pershagen. Den tunga trafiken till och från området medför även risk för störningar på planerat bostadsområde söder om kriminalvårdsanstalten Hall. Frågan om områdets höga värde ur vilt- och fågellivhänseende samt det rörliga friluftslivet har inte heller beaktats tillräckligt enligt nämndens mening.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Botkyrka kommun har yrkat att tillstånd inte ska ges. Till stöd för sin talan har nämnden anfört följande. Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser inte att lokaliseringen är tillräckligt utredd. Att lokaliseringen är tänkt att ske på en tidigare helt opåverkad plats är inte

resursmässigt hållbart. I en storstadsregion som Stockholms län där områden ständigt exploateras för kommande infrastruktur- och byggnadsprojekt borde rimligen mark i, eller i anslutning till exploatering, finnas tillgängligt för brytning av berg och masshanteringsverksamhet. Att använda mark i, eller i anslutning till, kommande exploateringar måste vara mer fördelaktigt ur resurs- och hushållningssynpunkt. Orörd mark och natur är, och kommer alltmer att bli, en bristvara i en växande storstadsregion. Sådana områden måste värnas för framtida behov av rekreation, friluftsliv, växt- och djurliv. Miljö- och hälsoskyddsnämnden vill även framhäva att en efterfrågan på återvunnet material tenderar att öka i samhället och att detta på sikt borde minska efterfrågan på jungfruligt material, d.v.s. minska efterfrågan på bergtäkter. Att bolaget ansöker om en etableringsplats för masshantering är ur den synvinkeln positivt, men lokaliseringen bör då lämpligen ske på en plats- i eller i anslutning till ett exploateringsområde. I övrigt hänvisar miljö- och hälsoskyddsnämnden till tidigare yttrande i ärendet.

NM och MNM har, som det får förstås, yrkat att tillstånd inte ska ges. Till stöd för sin talan har de anfört i huvudsak följande. Täkten kommer ha en mycket negativ påverkan på boendemiljön och naturen runt täkten men också för boende i Pershagen på andra sidan vattnet. Buller, damm och föroreningar sprids över vattnet och Pershagen är redan nu belastat av buller från tåg-, bil-, flyg- och båttrafik. Det planeras dessutom en bergtäkt i Bränninge, söder om Pershagen, som även den innebär påverkar boende och miljö mycket negativt. De önskar att det görs en inventering av bergtäkter i Stockholmsområdet för behov och samverkan. Där bergtäkter verkligen behövs ska de etableras långt ifrån bostadsområden och känslig natur.

Naturskyddsföreningen i Botkyrka–Salem och Södertälje–Nykvarn har yrkat att tillstånd inte ska ges. Till stöd för sin talan har föreningarna anfört följande.

En täkt- och återvinningsverksamhet enligt ansökan, inklusive de tunga fordons-transporterna till och från verksamhetsområdet, kommer på flera sätt att ha en starkt negativ påverkan på ett stort område. Det splittrar ett av de få stora områdena i

Stockholms närhet som är obebott, i stort sett tyst och, frånsett visst reguljärt skogsbruk, nära nog orört. Området används idag för friluftaktiviteter, såsom utflykter, svampplockning, jakt, med mera. Hit tar man sig enkelt med cykel eller till fots, jakträttsinnehavare och jägare med bil. Båtar, kanoter och andra vattenburna farkoster kan nå hela området från Hallsfjärden. Frånvaron av allmän biltrafik har gett och ger området dess speciella karaktär av såväl ostördhet som orördhet. Ett stycke söderut går Grödingeleden. Här finns Stora Träskets naturreservat, som innefattar naturskogar med höga naturvärden.

Området har en stor potential inför framtiden vad gäller det rörliga friluftslivet i olika former. Förutom områdets karaktär i sig så har det en stor fördel jämfört med de ganska avlägsna natur- och skogsområdena i Södermanlands sydligare delar, nämligen dess belägenhet i relativ närhet från områden med mycket bebyggelse och många invånare. Sådana områden blir allt viktigare att värna i takt med att södra Stockholms läns kommuner får allt fler verksamheter, mer bebyggelse och framför allt fler invånare.

Allmänheten och det rörliga friluftslivet kommer i och med den föreslagna verksamheten vid tälten att bli utestängd från inte bara det i sig stora verksamhetsområdet utan i praktiken också från närområdet, genom buller, damm och visuell påverkan. Men ljudstörningar som genereras från anläggningen kommer att beröra ett område som är vida större. Bara i skogarna kring själva verksamheten uppskattas ett område som är minst tio, kanske tjugo, gånger så stort, d.v.s. i storleksordningen 500–1000 hektar eller ännu större påverkas av buller. Det visar de beräkningar som gjorts. Det finns risk att fritidshusområdet Kungsdalen blir bullerstört och även strandnära områden väster om Hallsfjärden, t.ex. bostadsområdena i Pershagen samt naturreservatet Öbacken-Bränninge. De relativt tysta farvattnen på Hallsfjärden, som sommartid har en flitig användning för bad och vattensporter, kommer också att utsättas för störningar.

De ljudstörningar som genereras av de tunga transporterna till och från verksamhetsområdet på den nära 4 kilometer långa vägen fram till "gamla"

Nynäsvägen norr om Hallanstalten kommer att påverka ett ytmässigt ännu större område än vad arbetena inom själva verksamhetsområdet gör. Vi räknar med påverkan på en minst kilometerbred zon (en halv kilometer på var sida om vägen) längs dessa i dag tysta områden. Vi vill betona detta speciellt eftersom denna påverkan i princip negligerats i såväl ansökan som beslut. Det kan tilläggas att fordonsrörelserna i sig innebär en barriäreffekt mellan de östliga och västliga områdena för såväl djurliv som det rörliga friluftslivet. Därtill kommer cyklister och gående att påverkas av möten med och omkörningar av fordonstrafiken, även om strikt fartbegränsning tillämpas.

En täktverksamhet påverkar också kulturmiljön. I omedelbar närhet finns flera lokaliserade kulturlämningar. Verksamhetsområdet går tvärs över en gammal häradsgräns. Där denna korsar täktområdets södra gräns finns ett femstenarör, ett särskilt utformat gränsröse, troligen från 1700-talet. Strax väster därom finns ytterligare ett gränsmärke i form av en upprest sten. Strax intill täktens östra del finns en fossil åker och inom området finns en kolbotten och i söder en rekonstruerad kolarkoja, upprest på en autentisk grund i slutet av 1980-talet. Den väg mellan Viad och Hall som täkten gränsar till i väster har varit i bruk åtminstone sedan tidig medeltid och kan därför i sig själv betraktas som ett kulturminne.

AW har yrkat att tillstånd inte ska ges. Till stöd för sin talan har hon i huvudsak anfört att täkten kommer få negativa effekter för de boende i Kungsdalen på grund av stora ingrepp i naturen, buller och luftföroreningar, tung trafik samt problem med grundvattnet.

Öbacken-Bränninge Naturreservats Vänner har yrkat att tillstånd inte ska ges. I andra hand har föreningen yrkat att bullernivåerna för Öbacken-Bränninge naturreservat inte ska få överstiga 40 dB vardagar dagtid kl. 06–18 och 35 dB kvälls- och nattetid samt på helger.

Till stöd för sin talan har de anfört i huvudsak följande. Platsen för den planerade täkten är olämplig. Buller i riktning mot Öbacken-Bränninge naturreservat måste

begränsas till de nivåer som enligt Naturvårdsverkets regler gäller friluftsområden. Reservatets yta är litet och dess gångstingar ligger helt exponerade mot vattnet och området för tälten på andra sidan Hallfjärden. Det är av stor vikt för naturupplevelsen att störande buller från omgivningarna begränsas. Hela Bränningeområdet är markerat som en ”grön kil” och en ”grön värdekärna” i Södertälje kommuns översiktsplan. Bullret från verksamheten når alltså fram till den gröna värdekärnan.

Grödingerådet och RS har yrkat att tillstånd inte ska ges. Till stöd för sin talan har de anfört omständigheter i sak. Eftersom Grödingerådets och RS talan avvisats av domstolen på nedan angivna skäl saknas anledning att redogöra för grunderna för deras respektive talan.

Bolaget har bestritt bifall till överklagandena och härvid anfört följande.

Fråga om brytning under grundvattenytan

Området för bergtälten ligger högre än omgivande mark. Grundvattenytan har i de lägre områdena, utanför verksamhetsområdet, uppmätts till 4 meter under marknivå i två punkter och till 2,5 meter under marknivå i en punkt. I lägre områden ligger grundvattennivån närmare markytan än i högre. Bedömning av hydrogeolog är att i de högre områdena, det som gäller inom verksamhetsområdet, ligger grundvattenytan minst 6 meter, troligen 8–10 meter under markytan.

Högsta marknivån inom brytområdet, +70, utgörs av två mycket begränsade och branta toppar så de kan inte förväntas påverka grundvattennivån. Markytan inom brytområdet men utanför dessa begränsade höjdområden är som lägst +38 och som genomsnitt kan nivå +55 anges. Detta innebär att grundvattennivån inom brytområdet kan förväntas ligga mellan +28 och +32 i nordost och +45 och +49 i väst.

Inom en mindre yta i nordöstra delen av brytområdet planeras uttag ner till nivå +35, i huvudsak för att samla avrinning av ytvatten för vidare pumpning från

området. Denna nivå är 2–3 meter under omgivande marknivå. I övrigt planeras största brytdjup till nivån +50 i väster för att sjunka mot öster.

Inget berguttag kommer att ske i grundvatten eller i vart fall endast i ringa omfattning.

Fråga om vattenverksamhet och tillståndsplikt

Svevia anser att den planerade verksamheten inte utgör vattenverksamhet då uttag av berg sker över bedömd grundvattennivå. Skulle vid lägsta brytpunkt i nordost grundvattennivån ändå underskridas kan inläckaget högst bli obetydligt då brytning endast sker 2–3 meter under omgivande marknivå.

För att tillstånd eller anmälan ska krävas måste själva vattenverksamheten inverka på vattenförhållandena, vilket i sin tur ska medföra skada på allmänna eller enskilda intressen. Dessa intressen kan avse allmän eller enskild vattenförsörjning, påverkan på skyddsvärda arter och naturmiljöer eller andra erkända skyddsvärda intressen.

Svevia anser att om grundvatten ändå skulle behöva ledas bort är det i så begränsad omfattning att verksamheten inte omfattar tillståndspliktig vattenverksamhet.

Skulle det i framtiden finnas skäl att anta att bortledningen är av sådan omfattning eller har sådana konsekvenser att tillståndsplikt enligt 11 kap miljöbalken föreligger, finns inga hinder mot att Svevia då ansöker om ett sådant tillstånd. Sveglias nu överklagade tillstånd och de utredningar som gjorts inför ansökan visar emellertid att dessa förutsättningar inte föreligger och därmed saknas skäl att ansöka om tillstånd för vattenverksamheten.

Övrigt

Vattnet i brunnarna vid Kungsdalen kommer från ett annat infiltrationsområde än det där täkten ligger. Någon påverkan på grund av täktverksamhet av dessa eller övriga identifierade brunnar sker inte, dels av ovan nämnda anledning, dels eftersom någon grundvattensänkning inte sker.

Brytområdet har minskats i öster med cirka en tredjedel jämfört med den ursprungliga ansökan. Skälet var att ytterligare fjärma täkten från de utpekade grönområdena i öster. Täktområdet ligger utanför det "tysta området" i Botkyrka kommun och bullerutredningen visar att påverkan av buller mot det "tysta området" är liten.

Svevias bedömning är att den viktiga materialförsörjningen långsiktigt kan bedrivas inom området, både utvinning och återvinning av bergmaterial. Området har god bergkvalitet, angränsar till en bergförekomst angiven i Länsstyrelsens rapport (mars 1995 U Nr 3), har rimliga förhållanden för transporter och är centralt lokaliserad i en mycket expansiv region.

I Svevias avtal med Hall-Kungsdalens Samfällighetsförening om att nyttja vägen framgår bland annat att Svevia ska ansvara för att bärighets- och ytfunktionen är god, enligt publikation 2005:60, att minst fem mötesplatser ska anläggas, fler vid behov. Om fler än tre transporter per timme regelmässigt sker ska Svevia bekosta och bygga om vägen till sex meters bredd längs hela sträckan. Genom denna överenskommelse säkerställs att Svevias verksamhet och Samfällighetsförenings självklara nyttjande av vägen kan ske med god trafiksäkerhet och att vägen håller god standard.

Svevia efterbehandlar och anpassar området efter avslutad verksamhet till de behov och önskemål som tillsynsmyndigheten begär i enlighet med villkor och åtagande i tillståndet.

Länsstyrelsen har bestritt bifall till överklaganden men inte anfört något i sak.

Samtliga klagande vars talan prövats i sak av domstolen har getts tillfälle att yttra sig över vad bolaget anfört.

Miljö- och hälsoskyddsämnden i Botkyrka kommuns samt **AB** och **PB** har yttrat sig över bolagets yttrande men inte anfört något nytt i sak.

GJ har utöver vad han tidigare anfört uppgett att hans fastighet kommer minska i värde till följd av den planerade täktverksamheten.

UC och MC har utöver vad de tidigare anfört uppgett att den tilltänkta tillfartsvägen vid tjällossning riskerar att förstöras av den ökade trafiken med följd att boende i Kungsdalen blir avskurna. De anför vidare att det mot bakgrund av bolagets yttrande är klarlagt att brytning kan komma att ske under grundvattennivån.

BB har utöver vad hon tidigare anfört i huvudsak uppgett att den tilltänkta tillfartsvägen är en slingrande och backig skogsväg och att enbart en breddning av vägen inte kommer räcka för att uppnå en godtagbar trafiksäkerhet. Den överenskommelse som finns mellan bolaget och samfällighetsföreningen avseende en eventuell ombyggnad av vägen är inte heller tillräcklig för att säkerställa trafiksäkerheten.

Mark- och miljödomstolen har förelagt Grödingrådet att ange varför föreningen anser sig ha rätt att föra talan mot det överklagade beslutet vid äventyr att föreningens överklagande annars kan komma att avvisas. Något yttrande har dock inte inkommit.

DOMSKÄL

Rätt att överklaga miljöprövningsdelegationens beslut och övriga processuella frågor

I fråga om vilka som har rätt att överklaga miljöprövningsdelegationens beslut gör mark- och miljödomstolen följande bedömning.

Miljöprövningsdelegationens beslut får överklagas av den som beslutet angår, om beslutet har gått honom eller henne emot (16 kap. 12 § första stycket miljöbalken). Högsta domstolen har uttalat att rätten att vara part och att överklaga ska tillkomma varje person som kan tillfogas skada eller utsättas för annan olägenhet genom den verksamhet för vilken tillstånd söks, om risken för skada eller olägenhet rör ett av rättsordningen skyddat intresse och inte är enbart teoretisk eller helt obetydlig (se NJA 2004 s. 590).

RS bor cirka 5 kilometer från den planerade tälten. Mot bakgrund av det långa avståndet mellan tälten och fastigheten finner mark- och miljödomstolen att de störningar som tälten kan tänkas innebära för RS inte utgör en sådan olägenhet att det ger henne rätt att överklaga miljöprövningsdelegationens beslut. Hennes överklagande ska därmed avvisas.

EL, PM, JM och AS har i sina överklaganden inte uppgett om de bor eller äger fastigheter i närheten av den planerade verksamheten. De har heller inte lämnat några kontakt- eller adressuppgifter. Mark- och miljödomstolen har av denna anledning inte kunnat avgöra eller utreda om de är berörda av den planerade tälten på ett sådant sätt att de har rätt att överklaga miljöprövningsdelegationens beslut. Eftersom deras överklaganden varit så ofullständiga att de inte kunnat läggas till grund för en prövning ska de avvisas. Upplysningsvis ska dock nämnas att grunderna för deras överklaganden prövas av domstolen inom ramen för det överklagande som MC m.fl. gett in.

Vad gäller Grödingerrådets överklagande finns särskilda bestämmelser om talerätt för miljöorganisationer i 16 kap. 13 § miljöbalken. För att överklaga ska en sådan organisation bl.a. enligt sina stadgar ha som syfte att ta tillvara naturskydds- eller miljöskyddsintressen, ha bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år och ha lägst 100 medlemmar. Mark- och miljödomstolen har gett Grödingerrådet tillfälle att komma in med uppgifter som visar att föreningen uppfyller kraven i bestämmelsen. Några uppgifter har dock inte kommit in till domstolen. Eftersom Grödingerrådet

inte visat att föreningen är berättigad att föra talan mot miljöprövningsdelegationens beslut ska deras överklagande avvisas.

Vad gäller GH, TW och Aplicia AB:s yrkanden om ersättning för värdeminskning av deras respektive fastigheter saknar mark- och miljödomstolen laglig möjlighet att pröva deras yrkanden inom ramen för detta mål. Deras yrkanden i denna del ska därför avvisas.

Rättsliga utgångspunkter

Markområden ska användas för det eller de ändamål för vilka de är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov (se 3 kap. 1 § miljöbalken). Enligt samma bestämmelse ska företräde ges för sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Vid nyetablering av en täkt ska hänsyn tas dels till att det innebär god hushållning att bryta täktmaterialet, dels till att den planerade täktens lokalisering är lämplig med hänsyn till minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljö (se 2 kap. 6 § miljöbalken). Enligt förarbetsuttalanden och praxis har behovet av täktmaterial betydelse vid lokaliseringsbedömningen (se prop. 2008/09:144 och exempelvis Mark- och miljööverdomstolens dom den 21 mars 2014 i mål nr M 3113-13).

Vid nyetablering av verksamhet utgör de värden som anges i Naturvårdsverkets vägledning (rapport 6538) om industri- och annat verksamhetsbuller utgångspunkten för vad som är godtagbart för att förhindra olägenheter för människors hälsa och miljön uppkommer till följd av buller från miljöfarlig verksamhet (jfr Mark- och miljööverdomstolens domar den 28 maj 2012 i mål nr M 8227-11 och den 12 februari 2016 i mål nr M 4949-15). Vid nyetablering av täktverksamhet är det viktigt att bullerutredningen omfattar olika beräkningsfall och att ljudutbredningen från det värsta fallet analyseras (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 21 mars 2014 i mål nr M 3113-13).

Verksamheten

Svevia AB har fått ett tidsbegränsat tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken att bedriva bergtäkt inom fastigheterna XXX i Södertälje kommun och XXY i Botkyrka kommun. Tillståndet omfattar också anläggning för sortering och krossning av berg, asfaltstillverkning, återvinning, användning och mellanlagring av annat avfall än farligt avfall samt jordtillverkning. Området ligger ca 4,5 kilometer sydost om Södertälje på den östra sidan om Hallsfjärden och ligger i ett större sammanhängande skogsområde. Norr om området ligger kriminalvårdsanstalten Hall. På andra sidan Hallsfjärden ligger naturreservatet Öbacken-Bränninge. Norr om naturreservatet ligger Solängens koloniområde och bostadsområdet Pershagen. Söder om det planerade området för verksamheten ligger fritidshusområdet Kungsdalen och naturreservatet Stora träsket. Närmaste enskilda fastigheter ligger i Kungsdalen. Avståndet dit är ca 850 meter från planerat brytningsområde. Inom fastigheten XXY finns två hus som används för boende öst om området på ett avstånd om ca 0,5–1 kilometer från täkten. En fastighet finns även vid Fiskartorpet på ett avstånd av drygt en kilometer. I täktens närområde finns en bäck som leder vatten mot öster och sydost med utlopp i Snäckviken, som är den innersta delen av Kaggfjärden.

Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

Mark- och miljödomstolen instämmer i miljöprövningsdelegationens bedömning att miljökonsekvensbeskrivning med gjorda kompletteringar uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken. Förutsättningarna för att godkänna miljökonsekvensbeskrivningen är därför uppfyllda.

Kan verksamheten tillåtas på platsen?

De klagande har sammanfattningsvis gjort gällande att det inte finns något behov av någon ny bergtäkt samt att verksamheten inte kan tillåtas på platsen på grund av den negativa påverkan på djur- och växtlivet, rekreations- och kulturvärden och det rörliga friluftslivet. Det har vidare gjorts gällande att täkten inte kan tillåtas på grund av påverkan på närliggande områden genom bl.a. buller och luftföroreningar samt att denna kommer att ha inverkan på grundvattnet och vattentäkter.

Som miljöprövningsdelegationen har anfört finns inga särskilt utpekade värden i översiktsplanen. Det har inte heller i övrigt framkommit att det finns höga natur- eller kulturvärden i området. Mark- och miljödomstolen bedömer i likhet med miljöprövningsdelegationen att det genom den utredning som Svevia AB tagit fram är utrett att det finns behov av ytterligare en bergtäkt i de södra delarna av Stockholmsområdet.

Bullerutredningen om fattar de beräkningsfall och analyser som krävs. Enligt bullerutredningen kommer buller från verksamheten inte att överstiga de angivna värdena i Naturvårdsverkets vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller för bostadsområden. Inte heller de angivna värdena för områden för fritidsbebyggelse i Naturvårdsverkets upphävda riktlinjer för externt industribuller överskrids (1978:5). Det har anförts att verksamheten inte kan tillåtas på grund av de bullernivåer som Öbacken-Bränninge naturreservat utsätts för eller att det i vart fall bör föreskrivas att bullernivåerna i naturreservatet inte ska få överstiga de ljudnivåer som föreskrivs för friluftsområden i Naturvårdsverkets vägledning. Enligt Naturvårdsverkets vägledning avses med friluftsområden ett område i översiktsplan för det rörliga friluftslivet eller andra områden som nyttjas mer frekvent för friluftsliv där naturupplevelsen är en viktig faktor och där låg ljudnivå utgör en särskild kvalitet (se Naturvårdsverkets rapport 6538 – Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller, s. 12). I Södertäljes översiktsplan är området inte särskilt utpekat som ett friluftsområde. Området där naturreservatet ligger anses däremot vara en grön kil i Södertälje kommun. Översiktsplanen anger dock inte att låg ljudnivå ska utgöra någon särskild kvalitet för området. I beslutet om inrättandet av naturreservatet framkommer att ändamålet med naturvårdsområdet är att bevara ett område, som har ett stort värde som närströvsområde i omedelbar anslutning till tätbebyggelse och säregna botaniska kvaliteter. Det anges vidare att området bör kunna utnyttjas i undervisning och skyddas mot för hård avverkning, överbetning i hagmarken, markslitage och anläggning av anordningar för friluftslivet. Det finns inte heller några särskilda föreskrifter för naturreservatet om ljudnivå. Området kan alltså inte anses vara ett sådant friluftsområde som avses i Naturvårdsverkets

vägledning. Inte heller för Solängens koloniområde, som ligger i samma område, finns något särskilt angivet i Södertäljes översiktsplan om särskilt låg ljudnivå. Det finns alltså ingen anledning att inte tillåta verksamheten på grund av de bullernivåer som verksamhet kan komma att alstra eller föreskriva några ytterligare särskilda villkor om buller.

Övrigt

Av de uppgifter som Svevia AB har gett in till miljöprövningsdelegationen och till mark- och miljödomstolen framkommer att inget uttag av berg kommer att ske under grundvattennivån eller i vart fall endast i ringa omfattning. Det har genom den utredning som finns också visats att vattnet från brunnar i området kommer från ett annat infiltrationsområde. Det behövs alltså inget tillstånd till vattenverksamhet i målet och det bedöms inte bli en sådan påverkan på grundvattnet att verksamheten inte kan tillåtas. Det har enligt domstolens bedömning inte förekommit sådana fel i handläggningen av ärendet vid miljöprövningsdelegationen som innebär att beslutet ska upphävas. Det som miljöprövningsdelegationen har föreskrivit om efterbehandling är tillräckligt. Det har inte heller i övrigt framkommit några skäl för att ändra miljöprövningsdelegationens beslut. Vad klagandena har anfört vid mark- och miljödomstolen ändrar inte denna bedömning. Deras överklaganden ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 2](#) (DV427)

Överklagande senast den 27 december 2017.

Hannah Grahn

Ola Lindstrand

I domstolens avgörande har deltagit tingsfiskalen Hannah Grahn, ordförande och föredragande, och tekniska rådet Ola Lindstrand samt de särskilda ledamöterna Inger Strömdahl och Carl Åstedt.